

Typ szkoły: Ponadgimnazjalne.

Dział: Częsteczkowa budowa materii.

Temat: Badanie zjawiska rozszerzalności temperaturowej ciał stałych, cieczy i gazów.

Cel główny: uczeń bada wpływ temperatury na rozmiary ciał stałych, cieczy i gazów.

Cele szczegółowe: uczeń podaje przykłady wykorzystania rozszerzalności temperaturowej różnych substancji.

Środki dydaktyczne: zgodnie z instrukcją do doświadczeń.

Metody i formy pracy: ćwiczenia laboratoryjne, pogadanka, dyskusja, praca w grupach.

Etapy lekcji	Czynności: nauczyciel (N), uczniów (U).
Wprowadzenie	N: Przypomnienie najważniejszych pojęć i treści niezbędnych do zrozumienia omawianego tematu: budowa cząsteczkowa ciał stałych, cieczy i gazów, zmiana rozmiarów ciała pod wpływem ogrzewania. U: Odpowiadają na pytania, opisują zjawiska.
Tok zasadniczy: 1-przedstawienie celu lekcji. 2-eksperyment	N: Prezentacja przykładów ilustrujących temat główny lekcji: pogadanka na temat gęstości upakowania cząsteczek tej samej substancji w różnych stanach skupienia, wpływie temperatury na zachowanie się cząsteczek. U: Dyskutują na temat przykładów podanych przez nauczyciela. N: Przygotowanie eksperymentu: opis materiałów i czynności niezbędnych do przeprowadzenia eksperymentu, podział na grupy. U: W grupach konstruuje przyrząd opisany przez nauczyciela. Grupa 1: bada rozszerzalność temperaturową ciał stałych, Grupa 2: bada rozszerzalność temperaturową cieczy, Grupa 3: bada rozszerzalność temperaturową gazów. N: Nadzoruje przebieg eksperymentu, stymuluje aktywność uczniów.
3-dyskusja wyników	N: Proponuje formę dyskusji wyników eksperymentu, pomaga uczniom w formułowaniu wniosków. U: Analizują wyniki eksperymentu w odniesieniu do poznanej teorii. U: Wprowadzają uogólnienia, sporządzają notatki z eksperymentu, wypełniają kartę eksperymentu, piszą wnioski.
4-wprowadzenie nowych treści.	N: Wprowadzenie nowych treści: anomalna rozszerzalność temperaturowa wody. U: Notuje najważniejsze pojęcia.
Zakończenie	N: podsumowuje lekcję zadając pytania dotyczące zjawiska rozszerzalności temperaturowej. U: odpowiada na pytania wykorzystując wnioski z przeprowadzonego doświadczenia, podaje przykłady wykorzystania zjawiska rozszerzalności ciał stałych, cieczy i gazów.

Karta eksperymentu 1

Temat eksperymentu	Badanie rozszerzalności temperaturowej ciał stałych.
Instrukcja wykonania	Sporządzenie zestawu doświadczalnego zgodnie z instrukcją (materiały str...). Położyć monetę na deseczce i wbić 2 gwoździe tak aby moneta między nimi zesuwała się swobodnie. Następnie trzymając monetę za pomocą pincety, ogrzać ją w płomieniu świecy. Ponownie położyć monetę na deseczce i spróbować przesunąć między gwoździami. Wyjaśnić zachowanie się monety po ogrzaniu.
Obserwacje (opisujemy w punktach przebieg eksperymentu: przyczyna skutek)	
Wnioski (odniesienie do teorii)	

Karta eksperymentu 2

Temat eksperymentu	Badanie rozszerzalności temperaturowej cieczy.
Instrukcja wykonania	Sporządzenie zestawu doświadczalnego zgodnie z instrukcją (materiały str...). W nakrętce od słoiczka zrobić otwór gwoździem i włożyć w otwór pusty wkład od długopisu. Uszczelnić otwór klejem. Do słoiczka wlać esencję i zamknąć go nakrętką. Ogrzewać rękami słoiczek. Obserwować poziom cieczy w rurce. Wyjaśnić zachowanie się cieczy pod wpływem ogrzewania.
Obserwacje (opisujemy w punktach przebieg eksperymentu: przyczyna skutek)	
Wnioski (odniesienie do teorii)	

Karta eksperymentu 3

Temat eksperymentu	Badanie rozszerzalności temperaturowej gazów.
Instrukcja wykonania	Sporządzenie zestawu doświadczalnego zgodnie z instrukcją (materiały str...). Do butelki wlać niewielką ilość spirytusu salicylowego, osmarować otwór butelki płynem do mycia naczyń, położyć monetę na otwór butelki. Ogrzewać butelkę rękami i obserwować zachowanie się monety. Wyjaśnić zachowanie się monety podczas ogrzewania powietrza zawartego w butelce.
Obserwacje (opisujemy w punktach przebieg eksperymentu: przyczyna skutek)	
Wnioski (odniesienie do teorii)	